בס"ד, ל' חשוון התשפ"ז

בכורות נ"ג – מעשר בהמה בחו"ל ובזמן הזה, בקדשים, והפרשה מזה על זה

שאלות:

1. אריאל מגדל עדר כבשים בחו"ל. האם עליו להפריש מעשר בהמה?

מעשר בהמה בחוץ לארץ ובזמן הזה

בפרק התשיעי, שעוסק במעשר בהמה (המצווה להפריש מהעדר החדש בהמה עשירית ולהקדיש אותה), המשנה אומרת שהמצווה נוהגת גם בחוץ לארץ. הגמרא שואלת אם המשנה חולקת על **רבי עקיבא**, שבברייתא לומד מהפסוק "וַהֲבֵאתֶם שָׁמָּה עוֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם וְאֵת מַעְשְׂרֹתֵיכֶם" ש"מעשרותיכם" בלשון רבים הם מעשר בהמה ומעשר שני של דגן, ולכן רק ממקום שמעלים ממנו מעשר דגן, כלומר מארץ ישראל, שהמצווה תלויה בה, מעלים מעשר בהמה, ומחוץ לארץ לא מעלים אותו לירושלים!
הגמרא עונה שגם **רבי עקיבא** מסכים שבחוץ לארץ המעשר קדוש: הוא רק אמר שלא מעלים אותו לירושלים להקרבה, והמשנה מדברת על הקדושה. ובאמת הדיוק מהפסוק שהוא מביא, "וַהֲבֵאתֶם שָׁמָּה", עוסק רק בהבאה.
הגמרא שואלת: אם הוא לא קרב, למה הוא קדוש? ועונה שכדי שהבעלים יאכלו אותו כשיפול בו מום. המשנה גם אומרת שמעשר בהמה נוהג גם שלא בפני הבית, כלומר, גם כשבית המקדש חרב. הגמרא שואלת למה אנחנו לא מפרישים אותו בזמן הזה, ומנסה לתרץ שחכמים גזרו לא לעשר משום יתום, כמו שאמר **רב הונא** בענין אחר, שולד שאמו מתה בשעת לידתו, פטור ממעשר, כדי שלא יכניסו אותו בטעות לעדר שמעשרים.
הגמרא דוחה את התירוץ: כי אם זו הסיבה, אז גם בזמן הבית היו גוזרים. ובזמן הבית לא גזרו, כי אפשר היה להכריז בבית דין שאין להכניס יתום לעדר, ואז גם היום אפשר להכריז!

לכן **רבה** אמר שהסיבה היא תקלה: בזמן הזה לא מקריבים, והמעשר נשאר אצל בעליו עד שיפול בו מום, ועלולים לבוא לידי גיזה ועבודה בו או לשחוט אותו בלי מום. **ורבה** מוכיח שחוששים לתקלה בזמן הזה מברייתא שאומרת שאין מקדישים ואין מעריכים ואין מחרימים בזמן הזה, ואם עשו זאת, בהמה נעקרת (נועלים דלת בפניה והיא מתה ברעב), פירות ובגדים ירקבו, וכסף וכלי מתכת מוליכים לים המלח.
הגמרא מקשה שאם חוששים לתקלה, גם בכור לא יתקדש! ועונה שהקדושה של בכור לא תלויה בנו, כי הוא קדוש מיציאתו מהרחם. הגמרא מבארת שהשאלה הייתה אחרת: אם חוששים לתקלה, שימכרו את אוזני האמהות של הבכור לגוי (ככה הגוי שותף בהן, והבכור לא מתקדש)!
הגמרא מתרצת שלא צריך למכור לגוי כי יש תקנה יותר טובה שמשאירה אותו ברשות הכהן, ומתירה את הבכור ללא תקלה, כשיטת **רב יהודה** שאמר שמי שחושש לתקלה בבכור יכול להטיל בו מום לפני שיצא לאויר העולם. הגמרא מקשה שגם במעשר אפשר להטיל מום מראש! ועונה שהבעלים לא יודע איזו בהמה תהיה העשירית.
ואם יכוון שהבהמה בעלת המום תצא עשירית, כתוב "לֹא יְבַקֵּר בֵּין טוֹב לָרָע", כלומר שלא יבחר אלא העשירית תצא מעצמה. ואם יטיל מום בכל העדר בעודו חולין, במהרה יבנה בית המקדש וצריכים בהמות להקרבה, ולא יהיו בהמות מתאימות.

להארות: dafspoiler@gmail.com

הגמרא מקשה שהחשש למחסור בקרבנות קיים גם בבכור! ועונה שבבכור אפשר להביא קרבנות מפשוטין (בהמות שאינן בכורות). ומקשה שגם במעשר אפשר להביא קרבנות מלקוחין (בהמות שנקנו, שפטורות ממעשר)! ועונה שאם כל אחד יטיל מום בכל עדרו, ובנוסף מומים שפוסלים בקדשים שכיחים (אפילו דוקין שבעין, כתמים בעין), אז לא יהיו מספיק בהמות תמימות לקרבן בין הלקוחין. ולכן חכמים תיקנו שלא לעשר בזמן הזה.

2. אלעזר הקדיש כבש לקרבן שלמים. האם הכבש נכנס לעדר שמעשרים?

<u>מעשר בהמה בקדשים קלים</u>

המשנה גם אמרה שמעשר בהמה נוהג בחולין אבל לא במוקדשים. הגמרא שואלת שפשוט שבהמה מוקדשת לא נחשבת שלו, ולכן אי אפשר לעשר אותה! ועונה שמדובר בקדשים קלים, כמו שלמים, לפי דעת **<u>רבי יוסי הגלילי</u>** שאמר שהם ממון של הבעלים, כי הוא לומד מהפסוק "וּמָעֲלָה מַעַל בַּד' וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן..." שנאמר בשבועת הפקדון, שמי שכפר בפיקדון של קדשים קלים (שנחשב גם בעמיתו וגם בד') חייב לשלם כמו בכל כפירת ממון. לכן היינו חושבים שהם מתעשרים, והמשנה משמיעה לנו שלא.
הגמרא שואלת: למה שלא יתעשרו? ועונה שכתוב "הָעֲשִׁירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ" בלשון עתיד, ולא בהמה שכבר קדושה.
הגמרא מקשה: אם זו הסיבה, אז בלעדיה היינו אומרים שחלה על השלמים קדושת מעשר בהמה? והרי קדושה חמורה לא חלה על קדושה קלה, כמו שמצאנו במשנה במסכת תמורה, שקדושת מזבח לא חלה על בהמה שהוקדשה לבדק הבית. (למרות שבעל קרבן יכול להקדיש לבדק הבית את שווי טובת ההנאה שיש לו בקרבן, שהוא יכול לבחור איזה כהן יקריב אותו). אז קל וחומר שקדושה קלה לא חלה על קדושה קלה!
הגמרא עונה שהיינו חושבים שהדין של המשנה בתמורה נכון רק בדוגמה של המשנה, כי רוב הבהמות עומדות לאכילה ולא להיות עולה. אבל כל בהמה עומדת להתעשר, ולכן היינו חושבים שקדושת המעשר חלה על שלמים למרות שהוקדשו קודם. והנפקא מינה היא שיהיה אסור למכור אותם או לפדות אותם ("לֹא יִגָּאֵל", "לֹא יִמָּכֵר"), בניגוד לשלמים שנפל בהם מום שאפשר לפדות. לכן הפסוק מלמד שקדושת המעשר לא חלה.

3. אבי מגדל פרות וכבשים. האם אפשר לעשר מהפרות על הכבשים?

<u>הפרשת מעשר בהמה מזה על זה</u>

המשנה גם אמרה שמעשר בהמה נוהג בבקר ובצאן, ולא מתעשרים מזה על זה (כפי שהגמרא תלמד את המקור בהמשך). כבשים ועזים כן מתעשרים מזה על זה, כי כתוב "וְצֹאן", ומשמע שכל צאן הוא מין אחד. וחדש וישן (ולדות שנולדו לפני אלול ואחרי אלול) לא מתעשרים מזה על זה, אף שהם מין אחד.
המשנה בתחילת הדף הקשתה בקל וחומר: אם כבשים ועזים, שהם כלאים זה בזה, מתעשרים מזה על זה, חדש וישן, שאינם כלאים, ק"ו שיתעשרו! הברייתא מתרצת שלא מתעשרים בגלל לימוד מהפסוק "עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה", שמדבר על שני מעשרות, מעשר בהמה ומעשר דגן, ומקיש אותם: כמו שבדגן לא מעשרים משנה אחת על חברתה כי כתוב 'שָׁנָה שָׁנָה', ככה גם בבהמה.
הגמרא שואלת: אם ככה, גם כבשים ועזים לא יתעשרו מזה על זה בגלל ההיקש, כי בדגן לא מעשרים ממין על שאינו מינו! ועונה שהתורה ריבתה במילה "וְצֹאן". הגמרא מקשה שאם

ריבתה, גם חדש וישן יתעשרו יחד! ועונה שההיקש למעשר דגן מונע את זה. הגמרא שואלת למה ההיקש נוגע לשנים שונות ולא למינים, ועונה ש**רבא** לומד מ"שָׁנָה שָׁנָה" שההיקש מוגבל דווקא לשתי שנים שונות ולא לענין אחר. למסקנה, כבשים ועזים מתעשרים יחד, אבל חדש וישן לא.

הגמרא מביאה משנה ממסכת תרומות שאומרת שאין תורמים ממין על שאינו מינו, ואם תרם לא נחשב תרומה. **רבי אמי** אמר בשם **רבי ינאי** (ויש אומרים בשם **ריש לקיש**) שלומד מהפסוק "כֹּל חֵלֶב יִצְהָר וְכָל חֵלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן" שהתורה חזרה על "חֵלֶב", כדי ללמד שנותנים תרומה מיין ליין ומשמן לשמן, ולא מזה על זה.

והגמרא תמשיך את הדיון בדף הבא.